

Забезпечення інноваційної конкурентоспроможності повоєнної національної економіки є вельми складним і довготривалим процесом, який потребує ефективної системи державного управління інноваціями. Така система має ґрунтуватися на нових підходах, враховувати сукупність викликів внутрішнього та зовнішнього походження, передбачати участь у процесах управління широкої громадськості [2, с. 10].

Список використаних джерел

1. Телетов О.С., Сірик Ю.А. Створення технологічного парку як фактор інноваційного розвитку. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2013. №4. С. 143–154.
2. Інноваційні основи відновлення та розвитку країн після збройних конфліктів: інноваційний вимір: колективна монографія / за ред. д.е.н. Омеляненка В. А. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. 2022. 280 с.

Дзюблюк О.В.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного
університету*

КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Складні умови економічної ситуації в Україні упродовж періоду воєнного стану позначилися і на діяльності банківської системи щодо кредитного забезпечення потреб усіх суб'єктів ринку. Широкомасштабна воєнна агресія, розпочата проти нашої країни, має всеосяжний вплив на всі аспекти економічного життя суспільства, включаючи і кредитну активність банківського сектору. Воєнні дії як фундаментальний фактор форс-мажорного характеру позначилися на всіх аспектах взаємодії банків з клієнтами, включаючи і організацію кредитних відносин, що загострило попередні проблеми та

обумовило виникнення нових, коли в умовах постійних атак ворога за всіма напрямками, потрібно було докладати величезних зусиль, щоб уникнути перебоїв у роботі банківської системи, забезпечити захист даних та інформації, підвищувати надійність інфраструктури безготівкових платежів, підтримувати фінансову стійкість роботи банківського сектору.

Ще до початку широкомасштабної воєнної агресії можливості отримання банківського кредиту для підприємств відзначалися значним рівнем складності, що було обумовлено цілим рядом об'єктивних факторів, зокрема таких, як: значний рівень дороговизни банківського кредиту; реалізація обережної кредитної політики самих комерційних банків; завищені вимоги банків до підприємств щодо розміру застави тощо. Як наслідок, масштаби кредитної підтримки реального сектору суттєво знизилися.

Водночас, на тлі обмеженої кредитної активності банківської системи спостерігалися тенденції щодо збільшення залишків коштів банків на депозитних рахунках у Національному банку, а також вкладень у державні цінні папери. Це свідчить про рестрикційний характер грошово-кредитної політики Національного банку України, коли підвищення облікової ставки та надвисока прибутковість за депозитними сертифікатами створювала об'єктивні передумови для обмеження кредитної активності банків у реальному секторі з огляду на можливість інвестування власних ресурсів у безризикові активи у вигляді цінних паперів НБУ чи держави. У результаті встановлення високих процентних ставок за депозитними сертифікатами Національний банк України по суті нівелював функції банківського сектору як фінансового посередника. Тому комерційні банки зберігають на кореспондентських рахунках та в депозитних сертифікатах НБУ майже пів трильйона гривень. Інакше кажучи, попри складну ситуацію в економіці, яку спровокувала війна, обсяги надлишкової ліквідності банківського сектору лише зростають.

На сьогодні ключовим рушієм гривневого корпоративного кредитування є започаткована державою програма підтримки кредитної активності банків «Доступні кредити 5-7-9%» і попри уповільнення використання коштів у межах

цієї програми протягом 2022 року, заборгованість за програмою на початок 2023 року становила 96,1 млрд. грн. – майже третину від працюючого корпоративного кредитного портфелю банків [1]. У 2022 р. банківське кредитування зростало передусім за рахунок цієї програми, яку просували передусім державні банки. При цьому у програму було додано мету оформлення кредиту – підтримка бізнесу у воєнний час, розширено кредитування аграрного сектору – додано мету щодо підтримки посівної кампанії, а також додано мету – відновлення зруйнованого бізнесу, за умови його релокації.

Крім зазначеної програми, задля сприяння активізації кредитування економіки Національним банком України було вжито деяких послаблюючих заходів щодо регулятивної політики з оцінки кредитного ризику. До таких заходів НБУ належать: 1) банки отримали право не визнавати дефолт за кредитами, довгострокова реструктуризація яких призводить до зменшення вартості майбутніх грошових потоків більше ніж на 10%; 2) призупинено дію ознак високого кредитного ризику, які визначалися за фінансовими результатами та борговим навантаженням позичальників; 3) скасовані обмеження на здійснення операцій з пов'язаними з банком особами – материнським банком щодо обміну іноземної валюти на умовах «своп»; 4) знижено зі 150% до 100% ваги ризику за споживчими незабезпеченими кредитами, що мало надати банкам можливість використати накопичений капітал на часткове покриття збитків, спричинених військовою агресією [2].

Таким чином, активізація банківського кредитування реального сектору в умовах воєнного стану має бути одним із першочергових завдань економічної політики держави. Необхідна зміна стратегічних орієнтирів монетарної політики Національного банку України, коли заради задекларованих інфляційних таргетів встановлюються надвисокі процентні ставки за депозитними сертифікатами, що перешкоджає вкладенню банківських ресурсів у підприємства реального сектору та стимулює банки до розміщення коштів у низькоризикові активи, які є альтернативою до кредитування виробництва. У таких умовах процентні ставки за депозитними сертифікатами, як і вся політика облікової ставки НБУ,

потребують суттєвого перегляду у бік зниження. Потрібен також розвиток механізмів цільового довгострокового рефінансування комерційних банків, що є важливим напрямком оптимізації грошово-кредитної політики. Отже активізація кредитних важелів стимулювання виробництва у реальному секторі залежить не тільки від кредитної політики самих комерційних банків, а є можливою за умови прийняття адекватних рішень на макрорівні, тобто через відповідний регулятивний вплив Національного банку України і уряду.

Список використаних джерел

1. Річний звіт Національного банку України за 2022 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik>

2. Національний банк України. Змінено окремі підходи до оцінки банками кредитного ризику, червень 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zmineno-okremi-pidhodi-do-otsinki-bankami-kreditnogo-riziku>

Долженко І.І.

*доцент кафедри фінансів, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3834-1789>*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРЕСИВНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Стратегія євроінтеграційного розвитку економіки України передбачає, що головним пріоритетом реформування оподаткування доходів фізичних осіб має бути підвищення соціальної справедливості з метою вирішення проблеми нерівномірності розподілу доходів. Адже одним із факторів посилення диференціації доходів населення, в останні роки, є низька ефективність реалізації соціальної функції податків через значну нерівномірність розподілу доходів від зайнятості. Протягом 2017–2021 років частка доходів найменш забезпечених верств населення, на відміну від найзаможніших осіб, стабільно знижувалася. Якщо у 2017 році сукупний дохід першого дециля становив 4,6%, то у 2021 році